

Aldring, sykkelighet og dødelighet i LAR

Hva kan gjøres?

11. Nasjonale LAR-konferanse
Oslo 20. oktober 2016

Ivar Skeie

Spesialist i rus- og avhengighetsmedisin og
allmenmedisin, PhD

Sykehuset Innlandet/SERAF

Dødelighet blant opioidmisbrukere

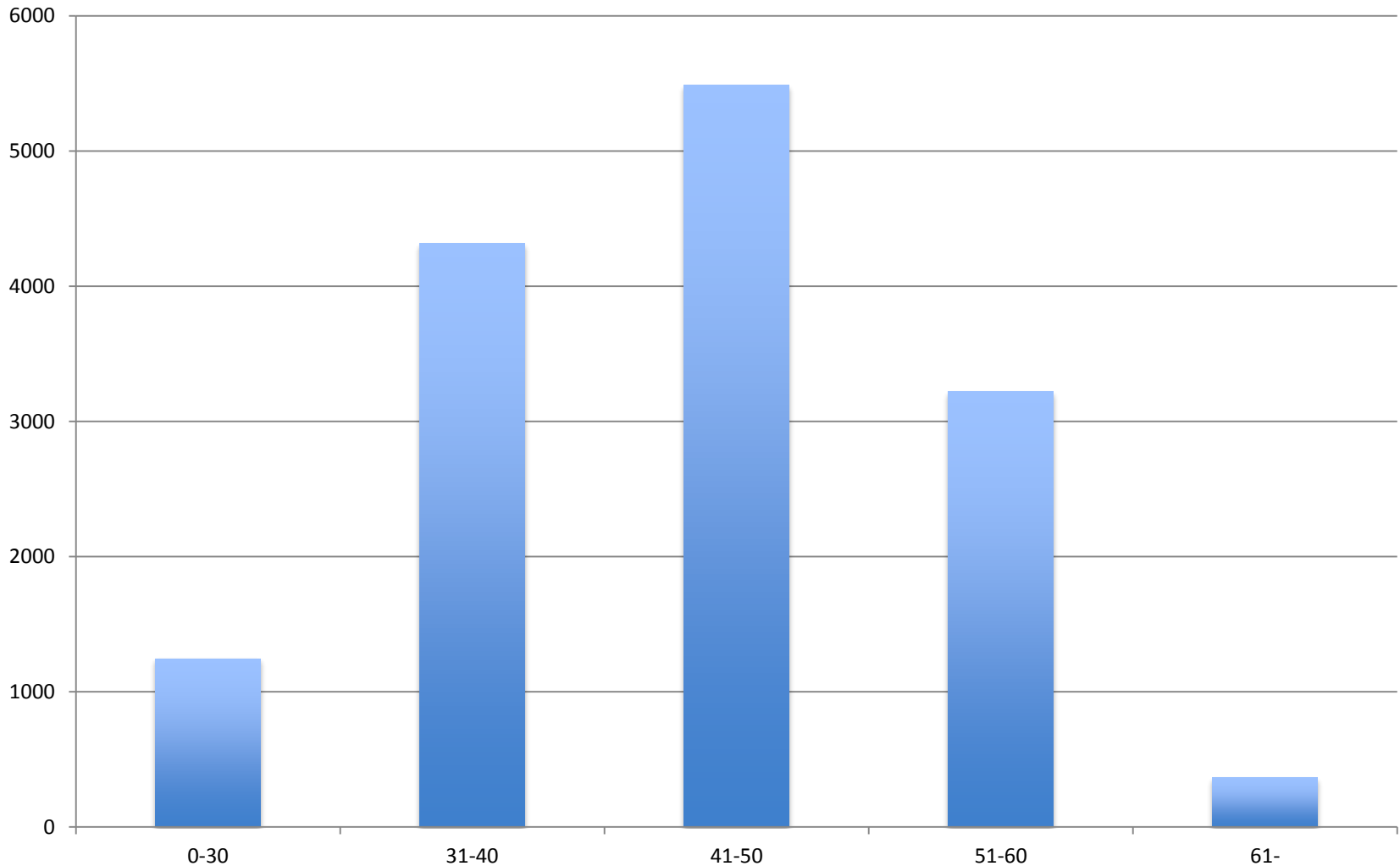
Meta-analyse 2011

Cause of death	Mortalitets- rate/100PY	% av dødsfall
Overdose	0.65	47.4
Selv mord	0.12	8.8
Traumer/drap	0.25	18.2
Lever-relatert	0.16	11.7
Kardiovaskulært	0.09	6.6
Cancer	0.07	5.1
Luftveissykdom	0.03	2.2
(Andre/ukjent)	0.72)	-
Total	2.09	100.0

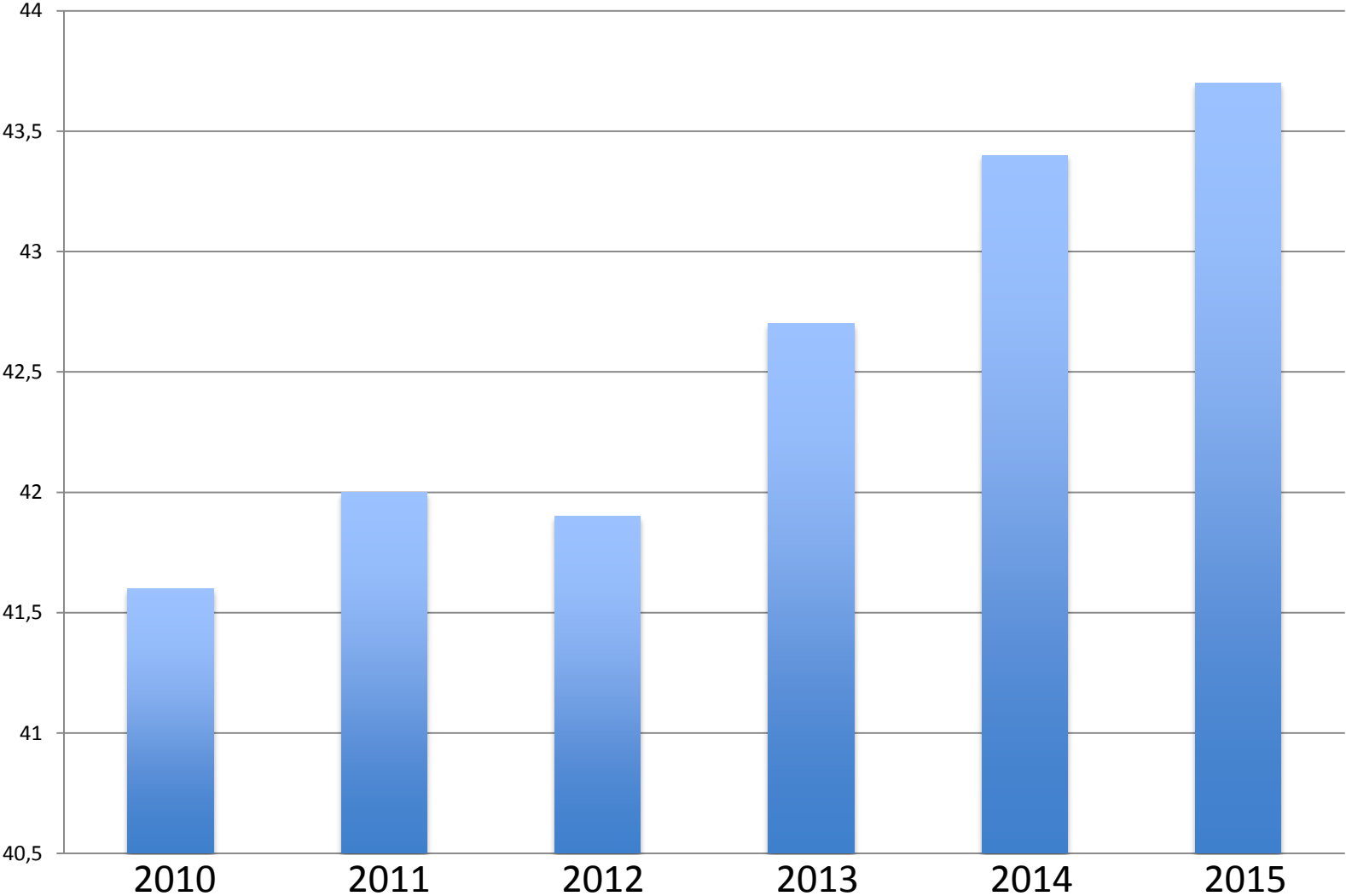
Degenhardt L, Bucello C, Mathers B, Briegleb C, Ali H, Hickman M, et al. Mortality among regular or dependent users of heroin and other opioids: a systematic review and meta-analysis of cohort studies. *Addiction* 2011 Jan;106(1):32-51

LAR-populasjonen i Norge

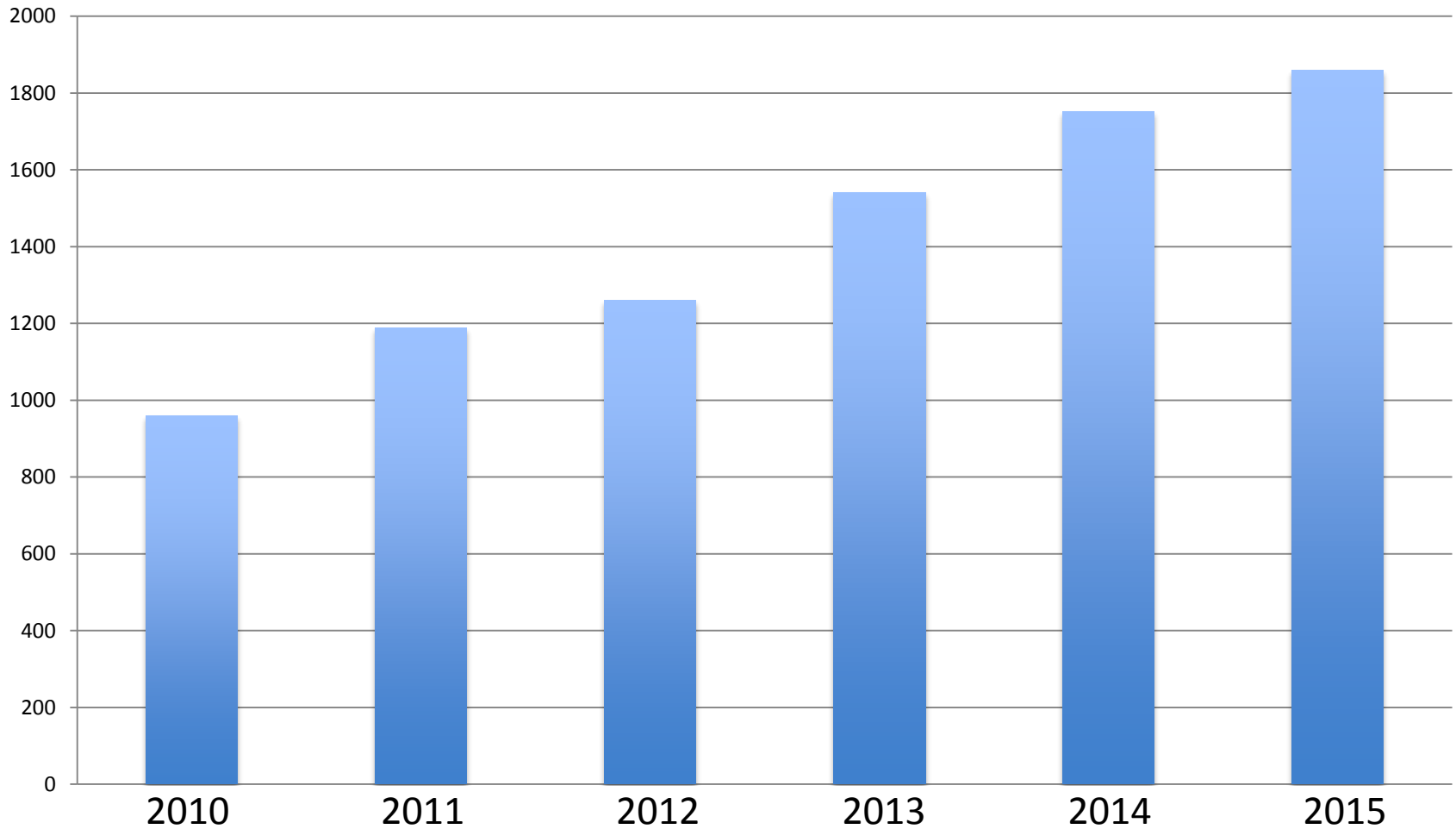
Aldersfordeling 2014-15, 14633 pasientår

Gjennomsnittsalder LAR

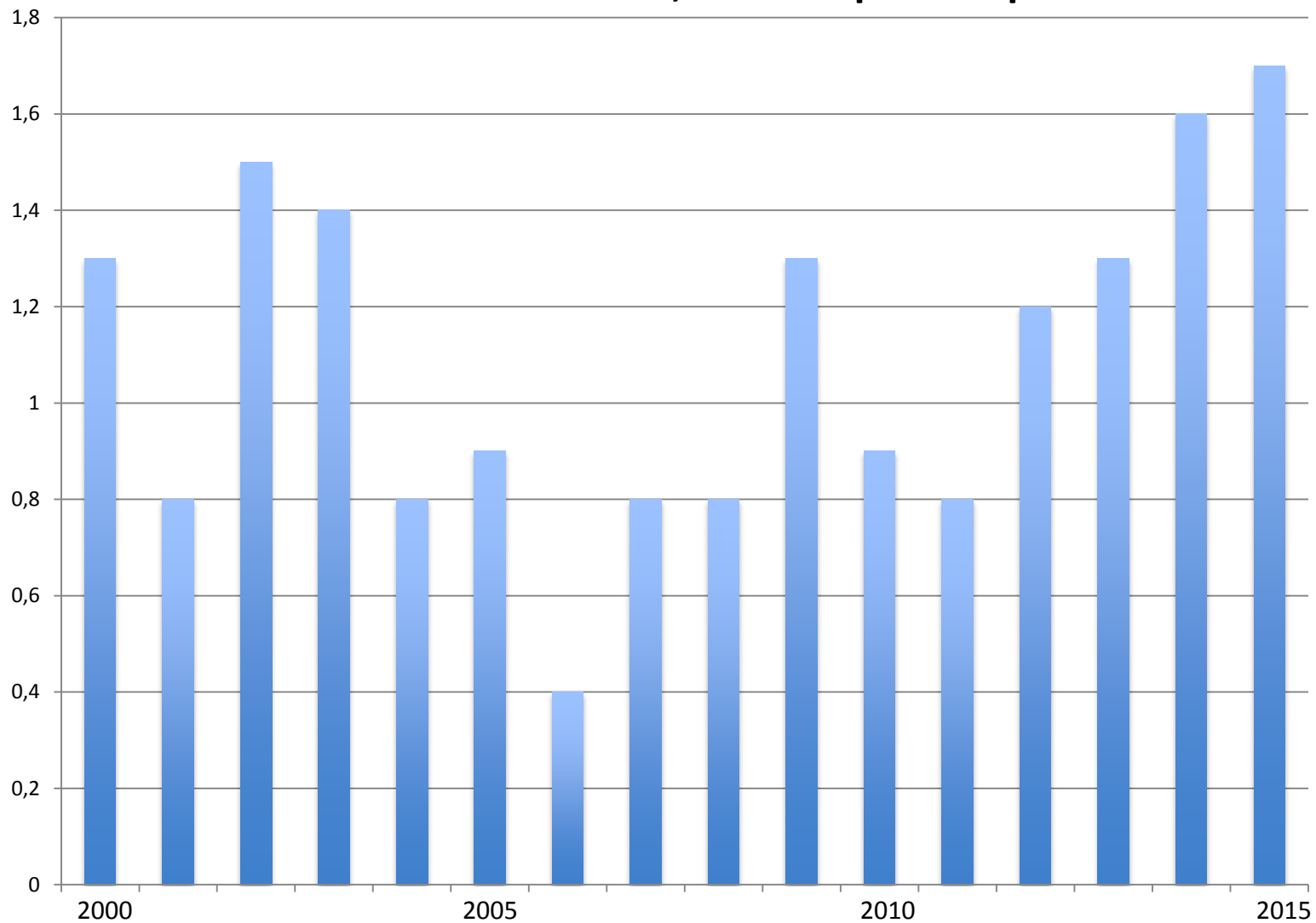

Pasienter > 50 i LAR, antall

Dødelighet i LAR – 2014 – 2015

Dødsrate LAR 2000 – 2015, dødsfall per 100 pasientår

Dødsårsaker 2014-2015, N=173 (% av dem med oppgitt antatt dødsårsak)

			Alder mean (range)
• Somatisk sykdom	92	(67)	50.7 (32 – 71)*
• Overdosedødsfall	25	(18)	43.6 (22 – 60)
• Voldsomme dødsfall (ulykker, drap, selvmord)	21	(15)	44.6 (30 – 62)**
• Ukjent årsak	34		49.1 (30 – 62)

* 3 personer ikke oppgitt alder

** 1 person ikke oppgitt alder

Dødelighet blant opioidmisbrukere

Meta-analyse 2011

Cause of death	Mortalitets- rate/100PY	% av dødsfall
Overdose	0.65	47.4
Selv mord	0.12	8.8
Traumer/drap	0.25	18.2
Lever-relatert	0.16	11.7
Kardiovaskulært	0.09	6.6
Cancer	0.07	5.1
Luftveissykdom	0.03	2.2
(Andre/ukjent)	0.72)	-
Total	2.09	100.0

Degenhardt L, Bucello C, Mathers B, Briegleb C, Ali H, Hickman M, et al. Mortality among regular or dependent users of heroin and other opioids: a systematic review and meta-analysis of cohort studies. *Addiction* 2011 Jan;106(1):32-51

Dødsårsaker – metaanalyse 2011 versus LAR 2014/15

– prosent av alle med oppgitt dødsårsak

	Metaanalyse 2011	LAR 2014-15
Overdose	47	18
Voldsomme dødsfall	27	15
Somatisk sykdom	26	67

Dødsårsaker – metaanalyse 2011 versus LAR 2014 – prosent av alle med oppgitt dødsårsak

	Metaanalyse 2011	LAR 2014-15
Overdose	47	18
Voldsomme dødsfall	27	15
Somatisk sykdom	26	67

Dødsårsaker – metaanalyse 2011 versus LAR 2014-15 – prosent av alle med oppgitt dødsårsak

	Metaanalyse 2011	LAR 2014-15
Overdose	47	18
Voldsomme dødsfall	27	15
Somatisk sykdom	26	67

Fordeling dødsfall etter LAR-behandlingsstatus (prosent av dem med oppgitt dødsårsak)

LAR-status ved død	Somatisk	Overdose	Voldsom
Under medisinerer	90 (69)	20 (15)	21 (16)
1-5 dager uten med.	2 (29)	5 (71)	0
Alle "under behandling" (med + 5d)	92 (67)	25 (18)	21 (15)
1 – 30 dager uten med.	3 (21)	9 (64)	2 (14)
Mer enn 30 dager uten med.	5 (16)	17 (55)	8 (26)
Alle uten med.	8 (22)	26 (70)	3 (8)

Fordeling dødsfall etter LAR-behandlingsstatus (prosent av dem med oppgitt dødsårsak)

LAR-status ved død	Somatisk	Overdose	Voldsom
Under medisinerer	90 (69)	20 (15)	21 (16)
1-5 dager uten med.	2 (29)	5 (71)	0
Alle "under behandling" (med + 5d)	92 (67)	25 (18)	21 (15)
1 – 30 dager uten med.	3 (21)	9 (64)	2 (14)
Mer enn 30 dager uten med.	5 (16)	17 (55)	8 (26)
Alle uten med.	8 (22)	26 (70)	3 (8)

Fordeling dødsfall etter LAR-behandlingsstatus (prosent av dem med oppgitt dødsårsak)

LAR-status ved død	Somatisk	Overdose	Voldsom
Under medisinerer	90 (69)	20 (15)	21 (16)
1-5 dager uten med.	2 (29)	5 (71)	0
Alle "under behandling" (med + 5d)	92 (67)	25 (18)	21 (15)
1 – 30 dager uten med.	3 (21)	9 (64)	2 (14)
Mer enn 30 dager uten med.	5 (16)	17 (55)	8 (26)
Alle uten med.	8 (22)	26 (70)	3 (8)

Somatiske dødsårsaker 2014-2015 (% av alle med oppgitt antatt dødsårsak)

	Antall	Alder, gjennomsnitt (spredning)
Lever inkl. leverkreft	13 (9)	50 (43 – 57)
Bakterielle infeksjoner	14 (10)	50 (32 – 59)
Kreft (ikke lever)	17 (12)	53 (38 – 71)
Kardiovaskulær	24 (17)	49 (34 – 66)
Nyre	5 (4)	46 (42 – 58)
Annen somatisk	19 (14)	54 (34 – 68)
Total somatisk	92 (67)	50 (32 – 68)

Dødssted

	Egen bolig	Offentlig sted	Sykehus/ sykehjem	Annet	Ukjent
Somatisk	30	0	46	5	11
Overdose	18	1	1	4	1
Voldsom død	9	1	3	6	2
Ukjent	18	1	2	0	8
Totalt	75	3	52	16	22

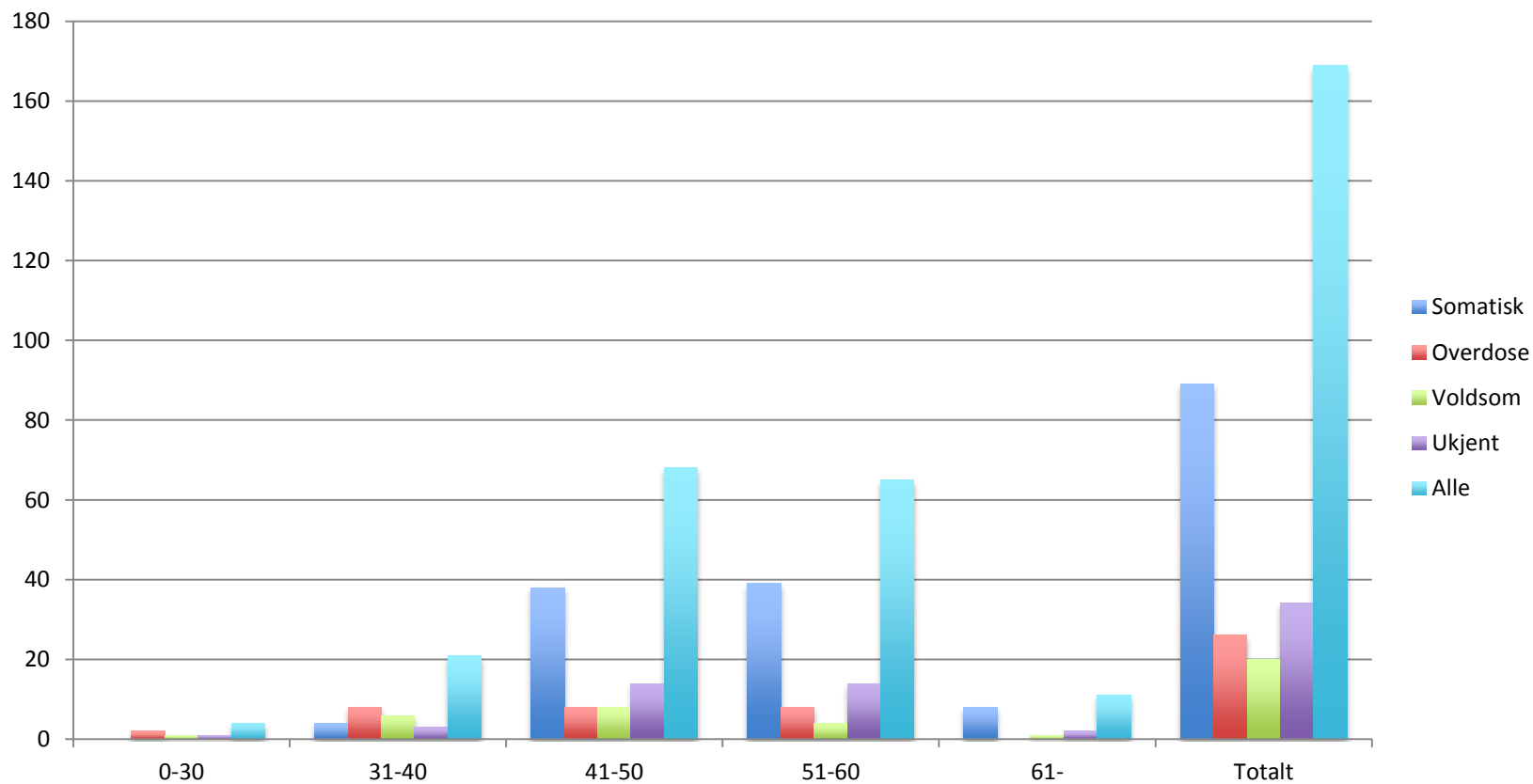
Dødssted

	Egen bolig	Offentlig sted	Sykehus/ sykehjem	Annet	Ukjent
Somatisk	30	0	46	5	11
Overdose	18	1	1	4	1
Voldsom død	9	1	3	6	2
Ukjent	18	1	2	0	8
Totalt	75	3	52	16	22

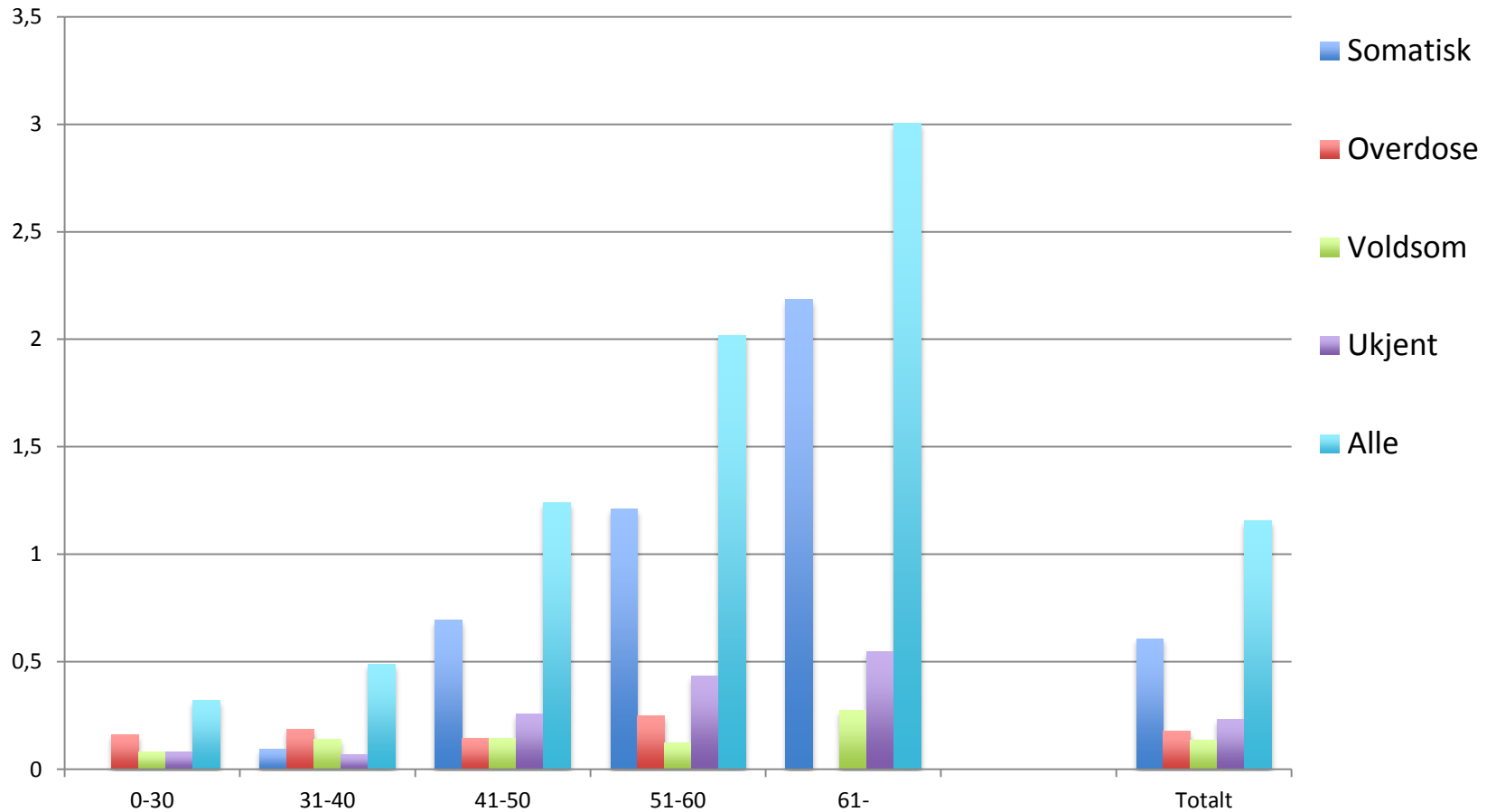
Dødssted

	Egen bolig	Offentlig sted	Sykehus/ sykehjem	Annet	Ukjent
Somatisk	30	0	46	5	11
Overdose	18	1	1	4	1
Voldsom død	9	1	3	6	2
Ukjent	18	1	2	0	8
Totalt	75	3	52	16	22

Antall dødsfall – aldersgrupper – 2014-15

Aldersfordeling dødsrater 2014-15 (per 100 p.å.)

Ta med hjem

- Overdosedødsfall reduseres dramatisk under LAR-behandling
- Somatiske dødsårsaker dominerer fra 40 år og oppover

Aldring og sykkelighet i LAR

Sykkelighet versus dødelighet

- Dødelighet gjenspeiler den mest alvorlige sykkeligheten
- Stor overdødelighet ved ruslidelser, mest ved opioidavhengighet
- Redusert levealder psykiatriske pasienter Danmark, Sverige og Finland – 20 år
- Visse ruslidelser – enda større reduksjon

Aldring

- Tidligere aldring ved alvorlige ruslidelser – variasjoner
- Når er man "gammel" ?
- Livsstilsfaktorer:
  - Ernæring
  - Røyking
  - Rusmiddelbruk
  - Fysisk aktivitet og trening
  - Søvn
  - Aktivisering

Somatiske helseproblemer

- Dødsårsakene
  - Hjerte/kar (røyk, ernæring, fysisk aktivitet, rus ...)
  - Kreft (røyk, ernæring, rus ....)
  - Infeksjoner (ernæring, røyk, rus ...)
  - Mage/tarm/lever (røyk, ernæring, rus ....)
  - Nyre (.....)
  - Andre (.....)

Psykiske helseproblemer - KORFOR 2015

- Psykisk sykkelighet er høy i alle aldersgrupper i LAR, men øker ikke med økende alder som somatiske plager
- MEN: Opplevelse av sorg over slik livet ble og tap av livsmening – isolasjon, depresjon

Hva bør gjøres – KORFOR 2015

- Takles i ordinært tjenesteapparat
- Men viktig: Det trengs fellesskapsløsninger for bolig, aktivitet og sosialt samvær
- Og: Tjenester som kan bistå eldre (og yngre) LAR-pasienter i møte med de ordinære helse- og omsorgstjenestene

Utfordringer – hvordan redusere sykkelighet og øke levealder

- Generelle rehabiliterings- og skadereduksjonstiltak
- Forebygge ”livsstilssykdommer” – jobbe med livsstil – også blant eldre med ruslidelser
- Oppdage og behandle alvorlig somatisk sykdom
- Helsetjenestene må tilpasses og tilrettelegges for målgruppa

Takk for oppmerksomheten !